

HEDESELSKABETS TIDSSKRIFT

Nr. 12

25. septbr. 1965

Grundforbedrings-
arbejdet

Nye perspektiver
omkring

læplantningen

Mergel-årsmødet

Vedligeholdelse
af lynghede

Litteratur

86. årg.

Oplag: 18.600

Nivaagaard Teglværk

Nivaa telefon nr 9

Drænrør
Mursten
Teglblokke
Tentordæk

Ellidshøj Kridt- og Kalkværk

ved C. M. Christiansen Århus.

Telefon: Ellidshøj 4 og Aarhus 2 73 12

Fabrikation af
jordbrugskalk og
foderkridtmel

Rødkjærsbro Cementvarefabrik · J. T. Birk

Telefon Rødkjærsbro 14
FORLANG TILBUD

Fører kun \triangle mærkede varer

Alle arter betonvarer til afvanding og kloak føres på lager.

Omhyggeligt behandlede skovplanter

Danplanex

i værdifulde provenienser

Planteskoler A/S · Rødekro · Tlf. (046) 62933*

Petersværk Betonvare-Industri

Nørresundby Telf. 2 10 55 (kalden 0 81)

Alt i betonvarer efter D. S. 400

Renseanlæget · Ringtanken (Dansk patent nr. 59820)

MEJERIERNES OG LANDBRUGETS ULYKKESFORSIKRING

Gensidigt selskab · Oprettet 1898

Henvendelse til kredsens tillidsmand eller til hovedkontoret:

Vester Farimagsgade 19, København V · Telf. (01) 15 03 50

Elementbroer Jernbetonspunsplanker

Specielle emner efter opgave

Alt i betonvarer efter D. S. 400

Ringkøbing Cementvarefabrik Tlf. 601 - 602

N. Skytte

Videbæk Cementvarefabrik · Tlf. 214

Bjerringbro Cementvare- fabrik

Telf. Gentofte 938
Bjerringbro 8 11 11

Alle \triangle mærkede rør
imprægnerede og
uimprægnerede

Stort lager

Altid leveringsdygtig

Varde Bank

Esbjerg afdeling

Kongensgade 62 og

Fiskerihavnen

Aktieselskabet

L. HAMMERICH & CO.
Specialforretning i bygningsartikler
Grundlagt 1854 · Tlf. 2 71 55 (3 lin.)
Århus

Egedal

Planteskole- maskiner

Fabrikation

af

maskiner,

redskaber

og

værktøj

for forst-

planteskoler.

Katalog til-

sendes på

forlangede

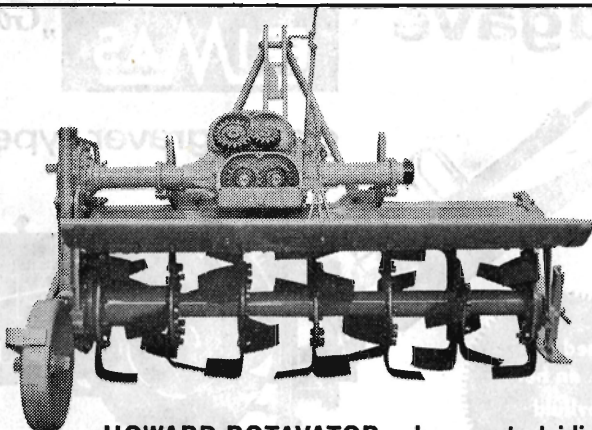

Egedal

Maskinfabrik

Egebjerg pr. Horsens

Telefon Hansted 20

HOWARD ROTAVATOR - den mest alsidige

**HOWARD
ROTAVATOR**

til fældning af jorden - især knoldede og vanskelige marker. Behandling af sammenkørte arealer - ind til hegn og skel. Behandling af grønjord, frømarker, efter mejetærskning. Til ukrudtsbekæmpelse - mod kvik og fodsyge - gennem sønderdeling og nedfældning. Til alle kultiverings- og anlægsarbejder, planering og meget mere - kort sagt HOWARD ROTAVATOR, den mest effektive hele året rundt.

HOWARD ROTAVATORENS særlige fordele:

reguleret behandlingsgrad, selvskæpende knive, sidetræk til rotoren, dybdekontrol i siden, sikkerhedsanordning. HOWARD ROTAVATOR findes i tre typer og mange arbejdsbredder.

ring eller skriv venligst til:

LANGREUTERS

6L. KONGEVEJ 3 • KØBENHAVN V • (01) 44 HILDA 1080 • FILIAL: ENGTØFTEN 18 • VIBY • JYLLAND • (081) 45533

**som man gødsker-
så høster man**

DET BETALER SIG... AT TA' GØDNINGEN HJEM NU!

De sparer penge på grund af de lavere efterårspriser.
De nyder fuld fordel af DAGs lange kredit.
De sikrer Dem rettidig gødskning.
De undgår eventuelle leveringsforsinkelser.
De har - kort sagt - alle fordele, når De tager gødningen hjem NU.

DANSK ANDELS GØDNINGSFORRETNING

EN SOLEKLAR FORDEL

HD udgave

RIMAS

„Gold Digger“

Nu i

grøftegraver type 200 H

... med
en hel
skovfuld
af fordele

Ringsted Jernstøberi & Maskinfabrik a/s - Telf.: (03615) 1848

Salgsinspektører: Gregers Nielsen Tlf. Ringsted 1592

Gottlieb Larsen, Tlf. Haderslev 2 5071

E. Lehn, Tlf. Glumsø 386

AARHUUS PRIVATBANK

Stiftet 1871 ÅRHUS KØBENHAVN

Hulkjærhus Planteskole

Rødkjærbro

Telefon Ans (0681) 25

Planter til
skov, læhegn og have

Hammerum Herreds Spare- og Laanekasse

Telf Herning (0711) 3733 (fl lin.)

Kontortid:
Mandag-Torsdag 10-12,30 og 14-17
Fredag tillige 18,30-19,30
Lørdag 10-12,30

Viborg Byes og Omegns Sparekasse

Telefon (0761) 1400 (4 lin.)

Sct. Mathiasgade 68

Kontortid: Kl. 9-15

Lørdag: Kl. 9-12

Afienekspedition:

Fredag Kl. 18,30-20

Filialer:

Karup

Flyvestationen Karup

Mammen

Logstrup

Betonvarer og Iso-dæk
Lecablokke og -mursten
Mørtel, sten og grus

A/S MARIUS ØDUM

Randers, telefon (064) 2 04 00

Betonvarer
efter Ingeniørforeningens normer

BETONKLINKER til HULMURS- OG STALDISOLERING

A/S FISKBÆK
BETONKLINKERFABRIK
TELEFON HERBORG 12

Sydvestjydske Teglværkers Salgskontor Ølgod . Telf. 58 og 458

Trifolium Frø

KØBENHAVN

RANDERS

Hedeselskabets Tidsskrift

Nr. 12

25. septbr. 1965

86. årg.

udgår 16 gange årligt og sendes til selskabets medlemmer. Annoncer til Hedeselskabets hovedkontor, Viborg, telf. 1340. Annoncepris 70 øre pr. mm. Medlemsbidraget er enten årlig mindst 10 kr. eller en gang for alle mindst 200 kr. Redaktør: H a r. S k o d s h ø j. Redaktionsudvalg: Afdelingschef, skovrider B. Steenstrup (formand), afdelingschef N. Venov og distriktsbest. J. Alsted. Carlo Mortensens Bogtrykkeri, Viborg.

Indhold: Grundforbedringsarbejdet. — Nye perspektiver omkring læplantningen. — Mergel-årsmødet. — Vedligeholdelse af lynghede. — Litteratur.

Forsiden: Luftbillede af delvis tilplantede, tidligere brunkulslejer vest for Brande. (Fot. 1965).

Grundforbedringsarbejdet er i meget stærk stigning

Hedeselskabets Mose- og Engafdeling måtte pr. 1. april 1962 på grund af den da foretagne nedskæring af bevillingerne til grundforbedringsarbejder se medarbejdertallet nedskåret med 27. Afdelingschefen gjorde i den følgende årsberetning udførligt rede for, hvor indgribende følger en sådan nedskæring kunne få. Grundforbedringsarbejdet med den store produktionsskabende virkning ville blive mere eller mindre standset, trods den klare forståelse overalt inden for landbrugets organisationer og dertil knyttede institutioner, at grundforbedringsarbejdet var overordentlig vigtigt. Meget store arealer trængte til dræning, og andre store arealer, der var drænet for 50—100 år siden trængte til omdræning, så jordernes afvandingstilstand kom til at svare til nutidens krav.

Det gik da også, som spået og frygtet, de halverede bevillinger medførte, at f. eks. antallet af fuldførte dræningsarbejder blev halveret for 19⁶³/₆₄ og hektarantallet for det samme år gik ned fra 7.000 til 4.000 ha.

I den mellemliggende tid har forholdene stabiliseret sig.

I disse dage har afdelingschef *Schledermann Larsen* foretaget en opgørelse om grundforbedringsarbejdet udført af Mose- og Engafdelingens kontorer ud over landet for det første halvår af 1965. De heri meddelte oplysninger understreger, hvor rigtige betragtningerne for to år siden var. Grundforbedringsarbejdet er investeringer i landbrugets produktionsapparat, som skal gennemføres. Den lammelse af arbejdet, som bevillingernes nedskæring medførte, er efterfulgt af en ny voldsom stigning både i antal af fuldførte arbejder og i hektarantal samt tillige i begæringer om forberedelse af yderligere arbejder, så snart der igen kunne ydes tilskud og opnås lån til disse arbejders udførelse. Bevillingerne er ikke øget, men et stort antal landbrugere — og her er det nok stadig øerne, der er i spidsen — har valgt at lade grundforbedringsarbejderne udføre maskinelt *med* lån og ikke betinget af tilskud.

I de to kvartaler er der ved afdelingen fuldført:

1.093 dræningsarbejder omfattende . .	5.502 ha	med en udgift på	14.299.655 kr.
99 vandløbsregul. omfattende	1.474 ha	med en udgift på	3.646.520 kr.
8 opdyrkningsarb. omfattende. . . .	83 ha	med en udgift på	70.850 kr.
3 kalknings- og merglingsarbejder			
omfattende	75 ha	med en udgift på	10.770 kr.
181 sager af forsk. art omfattende..	528 ha	med en udgift på	4.451.945 kr.
31 bygningsarbejder		med en udgift på	2.202.420 kr.
<hr/>			
1.415 arbejder omfattende	7.662 ha	med en udgift på	24.682.160 kr.

Forsåvidt angår de fuldførte arbejder har disse i 1. halvår været:

1958	1.359 arbejder	5.741 ha	9,3 mill. kr.
1959	1.897 arbejder	6.601 ha	12,5 mill. kr.
1960	1.808 arbejder	6.301 ha	12,6 mill. kr.
1961	1.700 arbejder	6.480 ha	13,7 mill. kr.
1962	1.477 arbejder	6.280 ha	13,4 mill. kr.
1963	704 arbejder	3.848 ha	8,9 mill. kr.
1964	1.327 arbejder	5.056 ha	14,0 mill. kr.
1965	1.415 arbejder	7.662 ha	24,7 mill. kr.

Det vil af ovenstående fremgå, at den stigning i arbejdet, der satte ind i 1964, er fortsat i hvert fald i 1. halvdel af 1965. Årsagen må sikkert søges i den gode høst i 1964, og de i det hele taget bedre

forhold for landbruget dette år. Om de ændrede forhold i 1965, herunder kreditstramningen, vil få betydning for grundforbedringsarbejdet, kan endnu ikke siges.

I samme halvår er der tilstillet rekvirenterne arbejdsplaner omfattende følgende sager:

620 dræningsarbejder			
omfattende	2.919 ha med en overslagssum på	8.699.480 kr.	
88 vandløbsreguleringer			
omfattende	956 ha med en overslagssum på	2.383.710 kr.	
13 opdyrkningsarbejder			
omfattende	85 ha med en overslagssum på	87.400 kr.	
4 kalknings-og merglings-			
arbejder omfattende	145 ha med en overslagssum på	22.400 kr.	
133 sager af forskellig art			
omfattende	231 ha med en overslagssum på	579.650 kr.	
98 bygningsarbejder	med en overslagssum på	4.533.000 kr.	
<hr/>			
956 arbejder omfattende	4.336 ha med en overslagssum på	16.305.640 kr.	

Til sammenligning skal det oplyses, at der i samme periode i 1964 fuldførtes

1.327 arbejder omfattende	5.056 ha med en udgift på	13.971.095 kr.
og udarbejdedes projekt til		
1.284 arbejder omfattende	6.722 ha med en overslagssum på	20.674.015 kr.

Anmodninger om bistand stiller sig for januar-april kvartaler 1965 således:

Antal anmodninger pr. 1. januar 1965	1.306
I januar og april kvartaler indgået nye anmodninger	1.457
	<hr/>
	2.763
I halvåret ekspederet	966
I halvåret annulleret	83
	<hr/>
Rest-anmodninger pr. 1. juli 1965	1.714

Nye perspektiver omkring læplantningen

*Mekanisering og rationaliseret indsats
må opbygges på forsøg og underbygget viden*

De samvirkende Plantningsforeninger havde på årsmødet i Vejle den sædvanlige gode tilslutning. I den beretning, som afdelingschef *B. Steenstrup* afgav om læplantningsvirksomheden i årets løb, og den udvikling som det kollektive arbejde er ved at være inde i, fremsattes noget af et program for fremtiden. Nye retningslinier blev skitseret navnlig med hensyn til forsøgsarbejdet og samarbejdet med de landøkonomiske foreninger og de videnskabelige institutioner og læreanstalter, der beskæftiger sig med klarlægning af læhegnenes betydning.

Noget forkortet gengiver vi her det væsentlige af beretningen, idet vi samtidig med hensyn til tal og statistik for det forløbne år henviser til Hedeselskabets Tidsskrift, nr. 8, hvor det pågældende materiale allerede er offentliggjort.

Hidtil er stigningen i dansk landbrugs planteproduktion, der som bekendt har haft en enorm størrelse, nået uden en betydelig forøgelse af afgrødernes vandforbrug; nu er vandet imidlertid blevet en begrænsende faktor. Vil man spare på vandet, er læ en effektiv forholdsregel, der udover at skabe en bedre vandhusholdning også medfører en ændring af luftens og det øverste jordlags temperatur til gavn for kulturplanternes produktion.

I de senere år er det især professor *Aslyng*, Landbohøjskolen, der har beskæftiget sig med læ og lævirkning, og hans arbejde har på en række punkter givet os et langt solidere kendskab til lævirkningens karakter, end vi hidtil har været i besiddelse af.

Også Statens Forsøgsvirksomhed i Plantekultur, der som bekendt gennem årene har bidraget ganske afgørende til de produktionsfremmende foranstaltninger, der har ført til mangedobling af dansk landbrugs planteproduktion, har i de senere år ydet meget væsentlige bidrag til belysning af læplantningens betydning. Jeg kan

nævne, at forstander *Hardy Knudsen* på St. Jynde vad nu viderefører en række af de af professor Aslyng påbegyndte undersøgelser vedrørende nedbør, fordampning m. v., og at der derudover på St. Jynde vad forsøgsstation gennemføres en række undersøgelser af anden art af stor betydning for læplantningsarbejdet: gødskningens betydning, muligheden for effektiv ukrudtsbekæmpelse m. v. På Studsgaard forsøgsstation har forstander *Ole Wagn* udført et vigtigt arbejde med hensyn til den kommende tids træartsvalg og bl. a. deltaget i de af lækonsulenten iværksatte undersøgelser på dette punkt. Jeg har fremhævet disse navne, fordi jeg gerne vil henlede opmærksomheden på, at Hedeselskabet og plantningsforeningerne ikke på noget tidligere tidspunkt har været bakket så værdifuldt op af forskning og videnskab. Dette medfører naturligvis en forpligtelse for Hedeselskabet. Det må være ganske klart, at der stadig er al mulig grund til at søge læplantningsarbejdet fremmet, og at Hedeselskabet som formidler af statsbevillingerne må være forpligtet til ved arbejdets planlægning og organisering at tage det videst mulige hensyn til de ganske klare direktiver, som forsknings- og forsøgsvirksomhed giver os.

Men lad os engang se på, hvordan det egentlig er med læplantningsarbejdets intensitet og med interessen for læplantning hos den praktiske jordbruger.

De fra plantningsforeningerne samt landbo- og husmandsforeningerne indsendte regnskaber viser, at der er forbrugt ialt 4,4 mill. planter, nemlig 2,5 mill. nåletræer og 1,9 mill. løvtræer.

I læplantningslaugene er der, efter regnskaberne, i årets løb anvendt 5,4 mill. nåletræer, nemlig 4,1 mill. nåletræer og 1,3 mill. løvtræer.

Ialt er der således i årets løb til de gennem Hedeselskabet og plantningsforeningerne iværksatte læplantningsarbejder forbrugt 9,8 mill. planter, nemlig 6,6 mill. nåletræer og 3,2 mill. løvtræer, der er fordelt til 8.475 modtagere og som i indkøb har kostet ialt 1.704.612 kr.

I finansåret 1963—64 blev der ialt til læplantningsformål uddelt 9,4 mill. planter til en samlet indkøbspris af 1.477.000 kr.

Efter de rene regnskabstal er planteforbruget således stort set uændret i forhold til sidste år. Det bør dog i denne forbindelse nævnes, at der i marts måned 1965 er anvendt et betydeligt antal planter, ca. 1,5 mill., som, da de ikke var betalt den 1. april, ikke er medtaget i ovennævnte statistik.

Selv om man således kan konstatere, at der i år, vist nok som følge af overordentlig gunstige vejrforhold i plantesæsonen, er brugt flere planter til læplantning end det nærmest foregående år, må man vist, når man ser helt nøgternt på forholdene, konstatere, at læplantningsinteressen i øjeblikket i al almindelighed er dalende. Det synes

virkelig, som om mange yngre landbrugere, der ikke de senere år har oplevet sandstorme af betydeligt omfang, ikke gør sig klart, at etablering og vedligeholdelse af hensigtsmæssige læplantninger er en driftsforanstaltning, som man ikke må lade gå i glemmebogen, hvis man ønsker at sikre sig mod alvorlige skader på afgrøderne.

Der tales af og til om, at plantningsforeningerne i deres nuværende skikkelse har overlevet sig selv, og det er vel til en vis grad rigtigt, for så vidt som det ikke længere vil være muligt at tilrettelægge læplantningsarbejdet på samme måde som i vore fædres tid, men det er ikke desto mindre min absolutte overbevisning, at der ligger en række forskellige opgaver og venter på at blive taget op, som ingen bedre end plantningsforeningerne vil være i stand til at løse. Det vil være af stor betydning, at et eller andet lokalt organ (plantningsforeningen) med et kendskab til lokale forhold sørger for, at arbejdet ikke går i stå.

Det burde være overflødigt at gentage, men det er det desværre ikke, at landbrugets udøvere for deres egen skyld med eller uden støtte fra det offentlige må sørge for at få læplantningssystemet udbygget, at få de gamle hegn fornyet og nye hegn plantet. Det må gennemføres egnsvis, hvis man skal have fuldt udbytte af anstrengelserne.

Der vil derfor i denne forbindelse være al god grund til at sige, at læplantningsarbejdets rationelle gennemførelse gennem en kollektiv udbygning er en samfundsopgave. Man bør ikke blive træt af at gøre bevillingsmyndighederne opmærksom på dette, og vi bør i højere grad end hidtil lægge vægt på, at vi får landbrugets organisationer til at bakke os op. Det er, når alt kommer til alt, landbrugets tarv, der først og fremmest skal varetages.

Hedeselskabet, der alt taget i betragtning må tilslutte sig ønsket om, at de givne læplantningsbevillinger i stigende grad kommer det egentlige læplantningsarbejde til gode, agter med det første at gennemføre den ændring af de kollektive læplantningsarbejders organisation, at den kreds af arbejdsledere, der er beskæftiget med læplantningsarbejder i de områder af Jylland, især Midt- og Vestjylland, hvor læplantningsarbejdet må siges at være særlig presserende, udelukkende kommer til at tage sig af læplantningerne, medens det overlades Hedeselskabets lokale forstlige personale at beskæftige sig med anlæg af småplantninger samt som hidtil i samarbejde med de lokale plantningsforeninger at planlægge og gennemføre den mere spredte læplantning hos enkeltmand.

Samtidig med denne ændring vil der blive lagt vægt på, at de kollektive læplantningsarbejder bliver planlagt mere omhyggeligt og i større sammenhæng, således at der virkelig bliver tale om mere gen-

nemgående læplantninger, der kan tænkes på længere sigt at få betydning for en hel egn. Tilskudsbetingelserne vil for de kollektive læplantningsarbejders vedkommende blive som nu, og tilskuddet til de spredte læplantninger og til småplantningerne vil blive beregnet efter de regler, der i dag gælder.

Da de egne, hvor der er størst behov for læplantning, for tiden ikke er dækket med den fornødne stab af arbejdsledere, vil der blive gjort forsøg på en omplacering af personalet, sådan at i alt fald enkelte af de i de østlige egne beskæftigede vil blive flyttet vest på.

I forbindelse med gennemførelsen af de kollektive læplantningsarbejder vil det blive forsøgt at gennemføre et arbejde med fornyelse og vedligeholdelse af de i de pågældende områder værende gamle, til dels udlevede granhegn.

Der er i de sidste på år af bevillingerne til læplantning anvendt ca. 100.000 kr. til forsøg med fornyelse af gamle udlevede granhegn, og ingen kan vel være i tvivl om, at det er et arbejde, der i høj grad trænger sig på.

Forsøgsvis har Hedeselskabets læplantningsarbejder assisteret lodsejerne i deres bestræbelser for at passe og pleje de ældre læhegn, således at deres levetid forlænges, og der er herunder høstet erfaringer, der ganske klart dokumenterer, at det er muligt selv i stærkt reducerede hegn at foretage en sådan tynding og kvasbelægning, at det er lykkedes at genskabe en passende tæthed og stabilisere varigheden i meget betydelig grad.

I denne forbindelse har man også gjort forsøg med underplantning i ældre, åbne hvidgranhegn. Jordarbejdet har her måttet udføres med håndarbejde. Til plantningen er benyttet løvtræer og buske af forskellig højde og med varierende skyggetålingsevne.

Om arbejdet i læplantningslaugene i årets løb er der meddelt enkeltheder i Hedeselskabets Tidsskrift, nr. 8.

Mangelen på arbejdskraft har mange steder været mærkbar i plantesæsonen, og læplantningsarbejderne har derfor adskillige steder anvendt plantemaskiner på lokaliteter, hvor disse har vist sig anvendelige.

Arbejdslederne ved Hedeselskabets læplantningsarbejder har i de senere år i stigende omfang hjulpet medlemmerne i læplantningslaugene med klipning og renholdelse af hegnene i håb om derved at medvirke til, at hegnene får en passende bredde og tæthed og samtidig en længere levetid. Arbejdet er hovedsagelig udført i vintermånederne, hvor jord- og plantearbejde har været standset på grund af frost. Det har vist sig, at der er et stærkt stigende behov for assistance af denne karakter, og Hedeselskabet har derfor anskaffet et ret betydeligt antal redskaber af forskellig art, således at det forhå-

bentlig fremover vil være muligt at gennemføre beskæring, klipping og renholdelse af hegnene i det omfang, der er brug for det.

Hedeselskabets læplantningsarbejder råder i dag over følgende redskaber, der kan stilles til rådighed for læplantningslaugenes medlemmer:

- 3 traktorer med redskabsvogne,
- 4 plantemaskiner,
- 12 plove,
- 2 klippemaskiner,
- 17 buskryddere,
- 6 fræsere m. v.

Plantningsforeningerne har ved velvilje fra direktør *A. W. Nielsen*, Uur Hedebrug, fået stillet et areal på 5—10 ha til rådighed, og her er der i foråret 1964 med lækonsulentens hjælp og for pengene fra Jydsk Landvinding gennemført en forsøgsplantning med et stort antal forskellige træarter, der er placeret dels i enkelthejn og dels i kombinerede hegn, således at det i de nærmest kommende år vil blive muligt at gøre en hel del forskellige iagttagelser.

Gennem Landbrugets Samråd for Forsøg og Forskning har Landsudvalget for Læplantning i forståelse med og med støtte af de landøkonomiske foreninger i februar 1963 fremsendt ansøgning til landbrugsministeriet om bevilling til gennemførelse af en række forsknings- og forsøgsopgaver i forbindelse med læ og lævirkning.

Der er blevet stillet 75.000 kr. til rådighed til dette formål, dels til anskaffelse af instrumenter og andet udstyr og dels til afholdelse af driftsudgifter i de kommende år. Landsudvalget for Læplantning har i samarbejde med lækonsulenten udarbejdet en detaljeret forsøgsplan, der vil blive gennemført i de nærmest kommende år med lækonsulent Frode Olesen, Skanderborg, som forsøgsleder. Der er etableret 6 målestationer, hvor læets virkninger søges bestemt ved hjælp af opstillede læskærme med kendt hulprocent. Stationerne er lagt på lokaliteter i forskellige klimaområder.

I forbindelse med hver af de fem stationer er der endvidere opsat instrumenter til måling af klimafaktorerne ved fordampning, nedbør samt på stationen ved »Godthåb« i Skanderborg tillige et kompliceret og kostbart apparatur til elektriske temperaturmålinger, som, hvad jeg i øvrigt ikke skal komme nærmere ind på, bliver omhyggeligt koordineret med professor Aslyngs undersøgelser.

I Landsudvalget for Læplantning har man drøftet mulighederne for at få Statistisk Departement til i forbindelse med kommende landbrugstællinger at registrere læhegnenes tiltagen eller aftagen, og man forsøger nu at rette henvendelse til departementet herom.

Endvidere har man, i anledning af at der fra forskellige sider er rejst spørgsmål om læets betydning for kvæget, besluttet at rette henvendelse til Landøkonomisk Forsøgslaboratorium for at gøre opmærksom på, at der her er et problem, som måske bør tages op til undersøgelse ved særlig iværksatte forsøg.

De samvirkende Plantningsforeninger og Hedeselskabet samarbejder, som man vil forstå, i dag med en kreds af specialister på forskellige områder med det formål at få den samlede viden om læplantningens problemer udnyttet og den praktiske gennemførelse af arbejdet i marken intensiveret.

Jeg finder anledning til at takke de mange specialister for den håndsækning, de giver os i vort arbejde, og vil gerne slutte dette møde med at udtale et ønske om, at plantningsforeningerne og Hedeselskabet i forening må forstå at drage nytte af, at så mange gode kræfter står bag os.

MERGE L-årsmødet

Fra mødet i Ribe

Ribe var den 10. juli samlingsstedet for foreningen De danske Mergelselskabers årsmøde. Generalforsamlingen blev holdt på Klubbens Hotel og overværedes af godt et par hundrede bestyrelsesmedlemmer fra de mange foreninger, der findes ud over landet.

I den efterfølgende overordentlig vellykkede eftermiddagsudflugt til Klaaby mergelleje og videre til marsken mellem Ribe og Skærbæk deltog også selskabets damer. Gdr. *Lars Stauning Jensens* typiske og veldrevne marskgård i Rejsby besøgte og ved Chr. d. X.s dige fortalte konsulent *Buchreitz* orienterende om de særlige landbrugsforhold i marsken.

Generalforsamlingen

indledtes med at formanden, gdr. *S. Egebjerg Thøgersen*, Trust, hilste velkommen og gdr. *Mar. Petersen*, Gredstedbro, ønskede deltagerne et vellykket besøg i Ribe og omegn, idet han samtidig fortalte træk fra digebygningens historie og landbrugets skiftende kår på egnen.

Gdr. *Trier Høj*, Vostrup, valgtes som ordstyrer.

Formandens beretning

Gdr. S. Egebjerg-Thøgersen fremsatte nogle betragtninger om landbrugets almindelige forhold i 1964 og fortsatte derefter:

Inden for kalkudkørselen har der været en betydelig fremgang, og ser vi på statistikken, har vi ikke før haft så stor en fremgang. Tager vi 1961, det sidste år før vi fik den nye lov, blev der udkørt: 1961: 611.000 tons kalk, 1962: 435.000 tons kalk, 1963: 490.000 tons kalk og i 1964: 820.000 tons kalk.

Det er jo en meget betydelig fremgang, men ikke desto mindre var efterspørgslen endnu større, så næsten alle kalkværker måtte melde udsolgt allerede tidligt i foråret.

Når der er så stor efterspørgsel, skyldes det, at leveringerne de sidste år har været for små sammenholdt med forbrug af flydende ammoniak, den mere intensive drift og den dybere jordbehandling.

Vi har her på årsmøderne de sidste år henstillet til kalkproducenterne at øge produktionen, så det er tilfredsstillende, at de i år næsten har fordoblet produktionen.

Ser vi på, hvordan produktionen fordeler sig på de forskellige størrelser, er det jo væsentligt harpet kalk 0—20 mm, der i 1964 er produceret: 4.000 t fra 0—1 mm, 82.000 t fra 0—5 mm, 76.000 t fra 0—10 mm og 658.000 t fra 0—20 mm.

Når harpet kalk 0—20 mm bliver foretrukket, er det fordi, det er den billigste kalkform, men den er også betydeligt lettere at sprede end helt fin kalk, når der bruges roterende kalkspredere.

Udkørselen af mergel de senere år er gået jævnt tilbage. F. eks. blev der i 1950 udkørt 812.000 m³, i 1958 321.000 m³, i 1963 113.000 m³. Imidlertid er der i 1964 blevet betydelig mere interesse for mergel igen, idet der da er udkørt 166.000 m³. Denne fremgang skyldes, at kalkproduktionen har været for lille til efterspørgslen, og at der nu kan fås mergel leveret spredt på marken, og at udgiften til spredningen kan fås tinglyst sammen med den øvrige gæld. Der er vist ingen tvivl om, at merglingen i mange tilfælde er det billigste, særligt i det sydlige Jylland og Sønderjylland. Der er jo langt herfra op til kalklejerne ved Limfjorden. Men mange af de gamle mergelgrave er ved at være tømt, så det er vist på tide at søge efter nye lejer. Også her må vi henvende os til Hedeselskabets mergelafdeling om at foretage disse undersøgelser. Det har været en af Hedeselskabets store opgaver igennem 100 år at finde gode mergellejer, men der skal jo også være midler til det. Jeg ved ikke, om der er mulighed for at få dem af pengene til landbrugsstøtten, der fortrinsvis skal gives til produktionsfremmende formål.

Kunne der findes mergel nok med 35—60 % kalk, vil der være meget vundet, og særligt hvis folk tog mergelen hjem om sommeren

Atkinson's

KALK- & KUNSTGØDNING- SPREDER

SPREDALL MK V

TIL ALLE MATERIALER SOM:

**KALK - KUNSTGØDNING - SALT -
SLAGGER - GRUS - KRIDT - GIPS etc.
I TØR, VAD ELLER KLUMPET STAND**

LASTEEVNE: 2 tons - ca. 2 m³
SPREDEBREDDE: Fra 6,1 til 8-9 meter
KAPACITET: Fra 50 kilo til 9880 kilo pr. ha.

Forlang brochure og pris!

LINDINGER TRADING CO. A/S

RØDDVREVEJ 239

KØBENHAVN . VANLØSE

TELEFON (01) 70 34 66

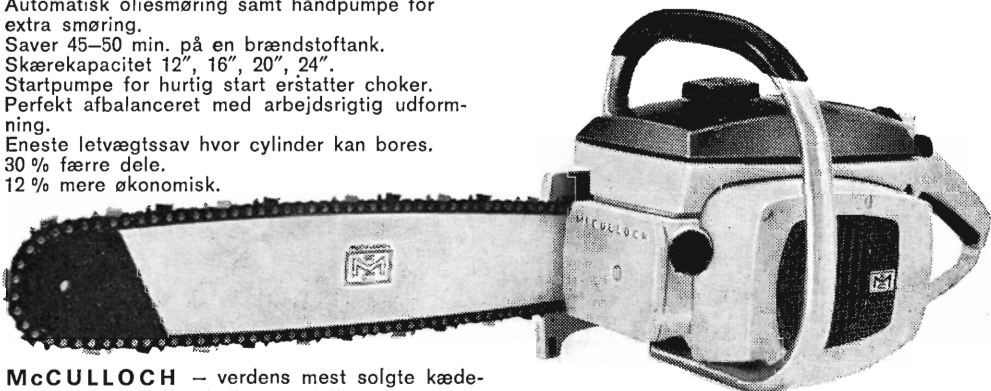
McCULLOCH

ny sensation MAC 2-10

VÆGT KUN 6 KG MED 16" SVÆRD OG KÆDE

Automatisk oliesmøring samt håndpumpe for extra smøring.
Saver 45-50 min. på en brændstoftank.
Skærekapacitet 12", 16", 20", 24".
Startpumpe for hurtig start erstatter choker.
Perfekt afbalanceret med arbejdsrigtig udformning.
Eneste letvægtssav hvor cylinder kan bores.
30 % færre dele.
12 % mere økonomisk.

McCULLOCH – verdens mest solgte kædesav fås i mange forskellige modeller.

Vælg den sav der passer bedst til Deres arbejde.

MAC 15	4,5 HK med 14" sværd ..	kr. 1.105,00
MAC 2-10	5,0 HK med 16" sværd ..	kr. 1.695,00
	250 5,0 HK med 16" sværd ..	kr. 1.525,00
	300 5,5 HK med 16" sværd ..	kr. 1.855,00
	450 6,0 HK med 18" sværd ..	kr. 2.145,00
	790L 7,5 HK med 24" sværd ..	kr. 2.845,00

Til kædesaven findes mange tilbehørsaggregater f. eks.: jordbor 6", 9", 12", buskrydder, græs- og hækkeklipper samt skæreapparat for jern og beton.

Generalagent:

Carl F. Motor

Gasværksvej 9, København V, Telefon (0144) *Hilda 1362

Forhandlere:

SJÆLLAND:

Fa. Carl F. Motor,
Gasværksvej 9,
København V. - (0144) *Hilda 1392.

Fa. Carl F. Motor, »Lyngholm«,
Holmene - tlf. Saunte 28

Odsherreds McCulloch Motorsave
v/hr. Sv. E. Larsen,
Isefjordsvej 4, Nyk. Sj. - (03415) 1086

McCulloch Kædesave,
v/hr. A. Bagge Andersen,
Københavnsv. 107, Roskilde - (03) 35 69 96

Eso Service Station,
v/hr. Holger Møller,
Frederiksberg, Sorø - (03635) 1151

Fa. Specialværkstedet,
v/hr. Eigil Johansen,
Torvegade 34, Faxe - (03715) 465

LOLLAND-FALSTER:

McCulloch Motorsave,
v/hr. Arnold Larsen,
Flintinge, Lolland - (03869) 126

FYN:

Fyens McCulloch Motorsave,
v/hr. Andreas Petersen,
Højby, Fyn - (09976511) 260

JYLLAND:

Fa. Ålborg Cykellager,
v/hr. Børge Pedersen,
Jernbanegade 17, Ålborg - (081) 34029

McCulloch Motorsave,
v/hr. B. Landbo Nielsen,
Sjerring St., Thy - (0791) 129

McCulloch Kædesave
v/hr. Søren G. Nielsen,
Siem pr. Terndrup, Skørping St. -
(08115511) 193

McCulloch Motorsave,
v/hr. Viggo Thomadsen,
V. Hattenstræde 11-13, Randers -
(064) 21344

McCulloch Motor Skovsage,
v/hr. Jørgen Rasmussen,
Lundby pr. Aulum - (07471111) 355

Hammel McCulloch Service,
v/hr. Jens Peder Røhde,
Vadstedvej 13, Hammel - (06187111) 69

McCulloch Motorsave,
v/hr. Knud Nielsen,
Nørrebrogade 16, Århus C -
(061) 33544 - 33285

McCulloch Motorsave,
v/hr. Niels Blumensaaedt,
Vestergade 51-53, Silkeborg -
(068) 1 2330

Erik Dalsgaard Skovservice,
Sønderbrogade 24, Vejle - (058) 1 5200

McCulloch Motorsave,
v/hr. Fabrikant Niels Strandbygård,
Nørreallé 17, Ølgod - (05246211) 83
Sønderjyllands McCulloch Motorsave,
v/hr. Bent K. Petersen,
Tørning pr. Hammelev, Vojens St. -
(04578111) 84 x

BORNHOLM:

Fa. Carl F. Petersen,
v/hr. repr. L. Sorth,
Akirkebyvej 114, Rønne - (03955) 744

og lagde det i nogle ret høje dynger, så var det på marken og kunne køres ud lige efter høst. Mergelen indeholder jo en del andre plantenæringsstoffer, som vi får i tilgift. Når vi regner priserne ud, er der jo kun taget hensyn til indhold af kulsur kalk.

Ved sidste årsmøde blev der henstillet til bestyrelsen, om den ikke kunne foretage sig noget for at standse den ulovlige handel med råkalk.

Ved mødet blev det oplyst, at en kalkproducent, som havde solgt sin råkalk som vejmateriale, forlængst var blevet meldt og idømt bøde både ved underretten og landsretten. Dommen vil have principiel betydning, hvis der er flere tilfælde.

Denne sag var også medvirkende til, at der fra Hedeselskabets side blev indbudt til et fælles møde, hvor hele kalkspørgsmålet blev drøftet. Der var indbudt repræsentanter fra landbrugsministeriet, landbo- og husmandsforeninger og kalkproducenter.

Det var særligt de nye regler for handel med kalk og konsekvenserne deraf, som blev drøftet.

Selvom der ved mødet var forskellige synspunkter om kalkens finhedsgrad, var man enige om at bevare loven en tid i sin nuværende form, og viser det sig så, at der er for mange huller i den, kan den muligt tages op til revision. Men efter den stigning der har været i produktionen af kalk i år, og når vi ser på den investering til ovntøringsanlæg de fleste større kalkværker har foretaget eller er ved at foretage, er der vist ingen fare for, at vi fremover vil komme til at mangle kalk, og har vi kalk nok af f. eks. 0—20 mm er der ingen grund til at forlange loven revideret. Det er jo først nu, når produktionen er stor nok, at vi kan opnå fordelene.

Når vi her fra sammenslutningen og Hedeselskabets side har kritiseret reglerne, var det fordi vi ikke fik den overgang på en 4—5 år, som vi mente ville gå, inden kalkproduktionen kunne følge med. Det viste sig, at vore synspunkter var rigtige, idet der jo har været stor mangel på kalk helt siden lovens ikrafttræden.

Statsministeren har været ude at plukke en buket skatteblomster, og på et punkt rammer han mergelselskaberne ret hårdt nemlig i form af stempelafgiften, idet den er fordoblet. Da selskaberne låner mange penge, er det ret store beløb, vi må af med. Det er meningsløst, at vi i det hele taget skal betale stempelafgift for de lån i Nationalbanken, som er begunstiget med statens garanti. Jeg kan nævne, at grundforbedringslån er fritaget for stempelafgift.

Afsluttende takkede formanden for godt samarbejde i bestyrelsen og med Hedeselskabet.

Den faglige beretning

var næste punkt på dagsordenen ved konsulent *S. P. Sørensen*, Hede-selskabet.

Som sædvanligt indledtes med en omtale af det lokale merglings- og kalkningsarbejdes forhold.

Ribeegnen er velforsynet med god mergel, idet undergrunden på store strækninger syd for byen består af morænemergel med ca. 45 % kulsur kalk. Mergelen er noget tung at arbejde med, og der kan forekomme sten i den. Derfor benyttes spandkædemaskine ved opgravningen, så man får mergelen op med en passende konsistens, og den kan spredes med håndkraft eller maskine, som man ønsker. Store mergelgrave ved Hviding, Klaaby og Roager vidner om, at der gennem mange år er kørt store mængder mergel ud, allerede før første verdenskrig blev der udkørt på sporbaner, såvidt jeg ved både nord og syd for grænsen fra mergellejet i Hviding.

Efter genforeningen blev der udkørt mergel i store mængder på Haderslev amtsbaner til store dele af landsdelen fra Roager mergelleje.

I 1920 begyndte Vestjyllands mergelforsyning udkørsel på statsbanerne fra Klaaby. Nu sker transporten med lastbiler.

Med de gældende priser i dag regner vi med, at mergelen fra Klaaby med fordel kan anvendes frem for jordbrugskalk til en afstand af 25 km fra lejet, spredning medregnet.

Det er meget værdifuldt for egnen at have et sådant permanent åbent mergelleje, da det er særligt vigtigt, at marskjoerne får tilført kalk under en eller anden form for at forbedre strukturen og uskadeliggøre eventuelle giftige svovlforbindelser samt hæve reaktionstallet.

Af mergelselskaber har vi *Gredstedbro og omegns*, som formidler mergelen fra Klaaby, når der er tale om levering på kredit. Den sidste plan var på 20.000 m³ mergel og lidt kalk, for ialt 363.000 kr., incl. spredning.

Desuden har vi *Ribe-Rødding kalkselskab*, som leverer jordbrugskalk fra Skandia Kalk A/S lejer.

Mergelarbejdet har i 1964 gået jævnt godt, trods mindre gunstige vejrforhold.

Mergeludkørselen er gået frem, og kalkproduktionen blev næsten fordoblet i forhold til de nærmest foregående år.

Det er de mange nye maskiner og udbygningen af kalkværkerne i det hele taget, som nu begynder at give resultat.

Kapaciteten var dog langt fra stor nok til at tilfredsstille efterspørgselen. Derfor blev der leveret en del kalk, som ikke kunne holde for kontrollen og *ikke* burde have været leveret. Mange landmænd

har vel sagt, at de hellere ville have lidt dårlig kalk end slet ingen kalk.

Med den kapacitet, som værkerne nu råder over, er der ikke grund til at slække på kvaliteten, og jeg vil henstille til mergel- og kalkselskabernes bestyrelse at kræve reglerne overholdt.

Der har fra enkelte sider været røster om, at man igen skulle åbne adgang til levering af ubehandlet kalk eller kalk over 20 mm. En sådan tilbagevenden til de tidligere tilstande vil være urimelig og bør ikke finde sted.

Mergel- og kalkselskaberne må være med til at få orden i kalk-handelen, sådan som det var hensigten, da man indførte nye bestemmelser. Derfor gentager jeg normerne:

1. *Harpet jordbrugskalk* er den groveste sortering og må ikke have partikler over 20 mm.
2. *Knust jordbrugskalk* må ikke have partikler over 10 mm.
3. *Findelt jordbrugskalk* må ikke indeholde partikler over 5 mm.

Alle de 3 sorteringer skal indeholde mindst 40 % fin kalk under 1 mm.

4. *Pulveriseret kalk* skal altsammen kunne passere en 1 mm sigte.

Al jordbrugskalk skal være så tør, at den er spredbar med alm. roterende spredere. Hvis der er over 20 % vand, så skal det bemærkes fra leverandørens side.

Det er værd at lægge mærke til, at kalk, der sælges som tørret, ikke må indeholde over 5 % vand ved leveringen.

Priserne for harpet jordbrugskalk er gennemgående steget med 1,00 kr. pr. ton, til 11,00—14,00 kr., hvorfra går eventuel kvantumsrabat til selskaberne.

Hedeselskabets mergelafdeling udsendte i september 1964 en for-tegnelse over kalklejer i Danmark. Den giver en god vejledning om, hvor kalk kan købes, men priserne gælder ikke efter de sidste stigninger.

Kørselspriserne for kalk er meget forskellige fra egn til egn, alt efter hvilke muligheder, der er for returfragt. Det er mit indtryk, at de ikke er steget ret meget.

Kalkspredningen foregår nu næsten udelukkende med store spredere fra maskinstationer for en pris af 6,00—7,00 kr. pr. t. Når der er tale om store mængder på samme ejendom gives rabat, til gengæld må der betales mere for de små mængder og der, hvor kalken er af-lagt uheldigt i forhold til arealer, hvor kalken skal anvendes.

Det er vigtigt at dække kalken godt mod regn, hvis spredningen ikke kan ske umiddelbart efter leveringen.

Mergelpriserne har også haft en tendens til stigning, men er dog stort set holdt inden for de samme priser, jeg nævnte i fjor, nemlig:

Mergelejerer for bund	kr. 0,75 — kr. 1,00 pr. m ³
Opgravning	kr. 3,00 — kr. 3,50 pr. m ³
Administration	kr. 0,75 — kr. 1,00 pr. m ³
Spredning	kr. 5,00 — kr. 6,00 pr. m ³

Kørsel af mergel er uændret.

Mergel- og kalkselskabernes virksomhed

Mergelafdelingen har i kalenderåret 1964 ekspederet nedenævnte sager til landvæsenskommissioner og har været selskaberne behjælpelig med gennemførelsen og kontrolleringen af kvaliteten og mængderne af mergel og kalk.

Til sammeligning er anført de tilsvarende tal for 1962 og 1963.

Planlagte arbejder	1962	1963	1964
Antal sager	24	19	14
Antal aftagere	1.690	1.844	1.078
Mængde mergel	73.510 m ³	109.744 m ³	42.070 m ³
Mængde kalk	50.370 t	35.806 t	45.490 t
Anslået udgift	2.263.456 kr.	2.495.296 kr.	1.848.557 kr.

Inden for samme tidsrum er der afsluttet følgende arbejder:

Afsluttede arbejder	1962	1963	1964
Antal sager	7	3	2
Antal aftagere	834	351	97
Mængde mergel	41.808 m ³	26.463 m ³	14.458 m ³
Mængde kalk	13.198 t	9.718 t	—
Udgift	718.268 kr.	440.320 kr.	173.934 kr.

Udgifterne til mergel og kalk udgør en mindre del af den samlede omsætning i landbruget end tidligere, derfor er behovet for lån også mindre, hvilket viser sig ved en nedgang i såvel antal sager som mængde mergel og kalk i de sager, der passerer landvæsenskommissionerne.

Det har været på tale at sætte en bundgrænse for lånenes størrelse, da det er for omstændeligt og for dyrt at administrere de helt små lån. Som hovedregel bør de helt små beløb betales kontant, men det lader sig vanskeligt praktisere at fastsætte en helt fast grænse nedad, da man ikke kan afskære et mergelselskab fra at sikre sine tilgodehavender hos mindre solide aftagere, selvom de enkelte beløb er små.

Der er iårets løb ophævet ca. 10 gamle selskaber eller afdelinger under sådanne. Tilbage er endnu ca. 110 selskaber, hvoraf ca. 50 er mere eller mindre virksomme med levering af mergel eller kalk. Til udnyttelse af Stensballe mergelleje ved Horsens er der nu dannet et nyt mergelselskab.

Leverede mergel- og kalkmængder gennem selskaber

Af de eksisterende selskaber har 49 været virksomme med levering til medlemmerne. Heraf har 29 leveret kalk alene, 7 mergel og 13 har leveret både mergel og kalk.

De årlige leveringer af mergel og kalk gennem selskaber har været omtalt i Hedeselskabets Tidsskrift nr. 9.

I forhold til 1963 er kalkmiddelproduktionen gået frem med ca. 63 % og ligger ca. 40 % over de sidste 10 års gennemsnit, d. v. s. udkørt en mængde svarende til 141.000 tons kulsur kalk i 1964 mod 82.000 tons i 1963 og 77.000 tons i 1962.

Det er en voldsom stigning, som er muliggjort af de store investeringer i maskiner og lagerbygninger, der er foretaget rundt på kalkværkerne.

Kalk- og mergelproduktionen i 1964 repræsenterer en værdi af ca. 30 mill. kr.

Forhåbentlig kan produktionen fastholdes på dette niveau eller endog yderligere hæves, da efterspørgselen endnu ikke har kunnet tilfredsstilles, hvilket bekræftes ved undersøgelser af jordprøver. Af den jydsk planteavlsberetning for 1964 fremgår, at der er undersøgt 112.000 jordprøver, hvoraf 65 % har vist kalktrang.

Mergelarbejdet er gået noget frem. De vestjydske amter tager de store mængder som sædvanlig, men der er dog kørt mergel ud både i Østjylland og på Sjælland.

Det er stadig god økonomi at udnytte højprocentige mergellejer inden for rimelige afstande, og mergellejer med lavere kalkindhold kan godt komme i betragtning på egne med let jord, hvor der er fare for mangelsygdomme. Mergelens følgestoffer kan på sådanne steder repræsentere lige så stor værdi som kalkindholdet.

Kalkudkørselen er gået meget stærkt frem, men efterspørgselen har ikke kunnet tilfredsstilles. Kalkværkerne udbygges dog nu så stærkt, at der er håb om, at alle rimelige krav vil kunne tilfredsstilles i det kommende år.

Regnskabet

blev forelagt af kassereren, gdr. *Th. Mølholm*, Aarup. Det balancerede med 9.153 kr. I kontingent var betalt 3.544 kr. og kassebeholdningen var gået ned fra 5.530 kr. til 3.926 kr. Forsøgsarbejdet udviste

en kassebeholdning på 16.917 kr., hvoraf 3.721 kr. var indgået som gave fra henholdsvis Østsalling, Bolderslev, Vridsted-Vroue, Faaborg m. fl. sognes og fra Rougsø-Sønderhalds mergelselskaber.

Inden beretninger og regnskaber under et blev godkendt fandt der en kortvarig forhandling sted, der navnlig drejede sig om det ønskelige i, at der blev taget initiativ til gennem Hedeselskabet at få fundet og udnyttet nye mergellejer til lokal udnyttelse.

En forespørgsel om det kunne tænkes, at man kunne få betalte stempelafgifter tilbagebetalt, blev af formanden besvaret med, at det var der næppe muligheder for.

Konsulent *S. P. Sørensen* svarede på en forespørgsel om, hvad værdien af mergelens mikronæringsstoffer var, at det endnu var umuligt at ansætte sådanne værdier i kroner og øre, men det var et problem, som videnskaben var stærkt optaget af og arbejdede med.

Valg

Til bestyrelsen genvalgte *Christoffersen*, *Vesterlund*, *Faber*, *Hassig*, *Kvorning Jensen*, *Vroue*, og *Laur. Petersen*, Sig.

Vedligeholdelse af lynchede

Den jyske hede, der engang dækkede halvdelen af Jylland, er nu, takket være jyske bønders seje arbejde gennem mere end hundrede år, som helhed forsvundet, og tilbage er kun de enkelte områder: Kongenshus hede, Lundby-Oudrup heder, Randbøl hede, Borris m. v., som gennem naturfredning skulle være sikret for fremtidige slægter. Spørgsmålet er så blot, om det 21. og 22. århundredes børn ved besøg i disse områder kan få indtrykket af, hvordan Jylland så ud i det 18. og 19. århundrede. Det er ikke udelukket, at de i stedet sættes tilbage til en eller anden »fyrreskovsperiode«, og at lyng til den tid er en botanisk sjældenhed, som er en pryde i et herbarium.

Naturen er aldrig i ro. Fra tidernes begyndelse har loven om den stærkeres ret været gældende, og det vil også være tilfældet i et hedeareal, der henligger i såkaldt naturtilstand. I øvrigt diskuteres der jo selv inden for naturfredernes kreds på livet løs om, hvad der er natur, og hvad der er kultur.

Om den jyske hede oprindeligt er et produkt af menneskets virke eller mangel på virke skal ikke diskuteres her. Det afgørende er, at vi, der lever i det 20. århundrede, ønsker, at der til vore efterkommere skal findes områder, hvis vegetation domineres af planten Hedelyng (*Calluna vulgaris*), således som tilfældet har været i størstedelen af det, vi kalder historisk tid, og som nævnt er spørgsmålet her, om dette ønske vil gå i opfyldelse. Svaret må blive et nej,

med mindre der træffes særlige foranstaltninger, Som et eksempel kan henvises til, at det allerede få år efter, at hedeområdet vest for Hald sø var blevet fredet, var tydeligt, at arealerne var ved at blive til bjergfykrat. Der blev så foretaget en systematisk bortlugning af de mange større og mindre bjergfy, som naturen, d. v. s. fortrinsvis vilde fugle havde placeret der. Men det er utvivlsomt en stakket frist. Og for nylig kunne man i dagspressen læse alarmerende meddelelser om, at »lyngpest« truer de fredede hedearealer ved Randbøl, og at området var ved at gro til med græs. Der er ingen tvivl om, at vil man bevare hede, som vi kender den, må den plejes, og det eneste probate middel er naturens eget, nemlig ilden.

I Nord-England og Skotland findes store strækninger af lynghede, der danner basis for et omfattende fårehold, og gennem i hvert fald de sidste 150 år har systematisk afbrænding af lyngen været praktiseret, simpelthen for at holde den til fårenes ernæring nødvendige lyngbestand i live.

Ikke mindst på det verdenskendte Macaulay Institute of Soil Science i Aberdeen har man gennem en årrække studeret disse forhold, og for nylig har *R. A. Robertson* fra dette institut sammen med *G. E. Davies* fra Hill Farming Research Organization i Edinburgh offentliggjort resultaterne af en indgående undersøgelse over mængden af planteneringsstoffer i lyngarealer, der udnyttes til fårehold, og som er afbrændt med 5, 10 og 15 års mellemrum.

Indledningsvis slås det fåst, at »ilden er den afgørende faktor i arbejdet for at vedligeholde en god bestand af ung frodig lyng, hvis saftige skud udgør en vigtig del af bjergfårenes, hjortenes og rypernes ernæring i højlandet.« På grundlag af et stort analysemateriale kommer forfatterne til det resultat, at tabet af kalcium, kalium, magnesium, fosfor og kvælstof højst vil andrage henholdsvis 28, 43, 12, 7 og 119 kg pr. ha, men det bemærkes dog, at en ekstraordinær hård afbrænding, hvorunder en større eller mindre del af lyngskjolden foraskes, forøger tabet betydeligt. På tilsvarende måde er der gjort rede for, i hvilket omfang tabet af næringsstoffer kompenseres ved tilførsel gennem nedbøren. Undersøgelser af denne art er, særlig til orientering for skovbruget, gennemført rundt om i Europa gennem mange år, men i England er de kun gennemført i den sidste halve snes år. Idet det forudsættes, at afbrænding foretages hvert 10. år, anslås det, at tilførselen gennem nedbøren af kalcium og magnesium er mere end tilstrækkelig til at dække tabet. Tilførselen af kalcium dækkes næsten, hvorimod tabet af kvælstof gennem røgen fra hedebrændingen er større end tilførselen. Fosfortilførselen gennem regnvandet er meget lille, men da fosforindholdet i lyngen er meget lavt, og da fosforforbindelserne kun vanskeligt udvaskes, kan der regnes med, at selv de små tilførsler gennem nedbøren til en vis grad erstatter tabet ved afbrændingen.

At også den påvirkning af næringsstofbalancen i hedevegetationen, der sker gennem bortførsel ved husdyr, er gjort til genstand for undersøgelse, skal kun nævnes her, idet den omhandler de specielle forhold i England.

I en tidligere afhandling om »Drift af lynghede« (*R. A. Robertson, 1958*) er

foretaget en grundig gennemgang af hedevegetationens systematik og fysiologi, og også i denne afhandling konkluderes det, at regelmæssig afbrænding er en afgørende forudsætning for opretholdelse af en sund og livskraftig lyngbevoksning, og at de foreliggende undersøgelser tyder på, at en 10 års rotation vil være at foretrække.

»Om hedebrændingen skal blive en fordel eller det modsatte afhænger naturligtvis i nogen grad af lokale forhold, men først og fremmest af, om de folk, der skal lede afbrændingen, forstår at vurdere ildens virkning på lyngen,« slutter dr. Robertson.

— — —

Der er meget, der tyder på, at vi også her i Danmark før eller siden må tage ilden i brug, hvis formålet med de foretagne hedefredninger, at vise eftertiden hvordan Jylland har set ud, skal opnås. Muligvis vil naturen selv, f.eks. gennem lynnedslag eller tankeløse mennesker, tid efter anden sørge for den nødvendige, men til gengæld ganske ukontrollerede destruktion med påfølgende fornyelse af hedevegetationen, men der må regnes med, at denne løsning af problemerne uvægerlig vil ske på det uheldigst mulige tidspunkt på året, og at risikoen for ubodelig skade, f.eks. gennem bortbrænding af lyngskjolden med deraf følgende mulighed for sandflugt, er overhængende. Den gamle sandhed, at ilden er en nyttig tjener, men en ond herre, må vist siges at gælde, også når talen er om vore dejlige hedestrækninger. Det kan udmærket lade sig gøre at foretage en passende opdeling af de enkelte større fredede hedeområder og hvert år på egnet tidspunkt under kontrollerede forhold at afbrænde et stykke, således at man efter en 10 års periode er nået omgangen rundt. At en tiendedel af f.eks. heden ved Kongenshus ligger hen i sort tilstand i perioder vil såmænd ikke afskrække nogen.

A. Krøigaard.

Litteratur

DE SKØNNE DANSKE ØER

2. bd. af *DE DANSKES ØER*, Grafisk Forlag (520 sider, ill.).

Det var en bedrift, da Grafisk Forlag for et årstid siden gik i lag med opgaven at genudsende *Achton Friis* og *Johs. Larsens* pragtværk om de danske øer. Bedriften lykkedes, forarbejderne og udstyret svarede helt til forventningerne, resultatet blev næsten bedre end de for snart 40 år siden originale førsteudgaver og helt ud værdigt både tekst, tegninger og billeder i den gamle udgave. Siden 1. bd. udsendtes har dette da også opnået at komme i 3 oplag.

Nu foreligger andet bind, lidt forsinket, men formentlig så meget stærkere ventet og værdsat.

Det fortjener al mulig anerkendelse, linien, bestemt af hensyn til kvalitet, er fortsat. For enhver bogelsker vil det være en nydelse at tage værket i hån-

den, og igen tage fat på at læse de levende, sproglejede spændende skildringer, der er så friske, som om de var skrevet helt fornylig. Historien bliver trukket op omkring disse øer, beboerne bliver ikke til uvedkommende personer — læs blot om den gamle kvinde »Siberkat« på Bogø — men nærtstående, os direkte berørende levende oplevelser, de små og store ting myldrer frem side efter side, så det ikke er nemt at holde op. Prøv f. eks. at finde skildringen af Fænø og Fænø Kalv — blot det lille glimt om vandrotterne og muslingerne. Muslingernes tømte, hele skaller blev fundet i vandrotternes reder 13 meter over vandfladen, og så spørger *Achton Friis*: Hvordan i alverden bærer en rotte sig ad med at åbne en musling uden at slå skallen i stykker? Lige efter sukker han over ikke at vide, hvordan »Kalven« så ud, da Erik Menved, Erik Præstehader og Hakon den V. mødtes på den lille ø 5. juli år 1300.

Og ind imellem de levende ord myldrer det med hundreder af *Johs. Larsens* dejlige tegninger: Landskaber, træer, fugle.

Bindet er suppleret op som det foregående med næsten 200 fotografier i fin udførelse, men her må det indrømmes, at enkelte af disse, navnlig landskaber, ville have vundet ved en omfotografering i stedet for at bruge de 40-årige billeder; den fotografiske kunnen er skredet stærkt fremad siden.

RANDERS REB OG KULTURHISTORIE

På baggrund af det næsten voldsomme krav, der før tiden dukker frem overalt om nødvendigheden af, at få kloakforhold ordnet og få vore vandløb rensset, frigjort for tilførsel af giftigt og skadeligt afløb fra industrier o. lign., er det ganske interessant at se, hvad *Randers byes borgere* vedtog i 1609 i én det år gennemført bylov, bl. a. om disse forhold. Byloven beskæftiger sig med mange ting, både store og små, således at man ved læsning af den får et levende indtryk af, hvorledes dagliglivet måtte forme sig i en af Chr. d. IV's større købstæder, hvor handel og søfart var det vigtigste, men hvor agerbrug og kvægavl samtidig havde en overordentlig stor betydning. Som alle datidens byer havde også Randers by en mængde landbrug og store besætninger inden for det egentlige byområde. Købmænd og håndværkere værnede om deres rettigheder, al handel skulle foregå inden for byens grænser, markedsrejsende måtte kun handle en gros og ikke detail, og overtrædelse behandles med stor strengthed.

I vedtægterne for byen er der en mængde bestemmelser om *den offentlige renlighed*, men de skal dog næppe tages som udtryk for ønske om at begrænse sygdomme. Så langt var man endnu ikke nået, at man havde gjort sig klart, at de mange smitsomme sygdomme og epidemiernes udbredelse — f. eks. pestens hærgen i årene omkring 1600 — havde tilknytning og ofte årsag i de dårlige hygiejniske forhold. Når disse bestemmelser er blevet indsat, skyldes det andre samfundsmæssige betingede forhold, desuden måske, at man har villet tage visse hensyn til folks velbefindende. I vedtægten forbydes det borgerne at tilsmudse fjorden eller voldgraven med møg, ådsler, fejeskarn eller affald fra skindberedning og fra rensning af dyr, og grundene til disse forhold er bl. a. at en sådan forurening i vandet ved byen ville dræbe en del af den fiskebestand (de berømte Gudenå-laks?), som en god part af indbyggerne levede af. Desuden skal der heller ikke megen fantasi til at forestille sig den stank, der i modsat fald ville forpeste byens luft.

Det bliver også forbudt at lave mødding på gaderne eller at lægge møg foran anden mands have eller oven for byen (i bakkerne mod nord), således at regnskyl kan sende det med småvandløbene rundt i byen. Det bliver også forbudt at anbringe retirader til gaderne, og begge ting er formentlig navnlig be-
tinget af hensynet til, at undgå de generende lugte og ønsket om at kunne færdes nogenlunde tørskoet i byens gader.

I øvrigt har de Randers-borgere haft en vis sans for orden og plan. Der skal således fejes i alle gaderne hver lørdag og affaldet fjernes med det samme, men man må ikke benytte et regnvejr til at udskylle mødding eller »hemmelig-
heder«, så det skylles ud i gaderne eller ind til en nabo. Åbne gødningsvogne må ikke køre gennem gaderne, og ingen vogne med gødning eller affald må køre over Randers bro for ikke »at fjorden og broen skal fordærvs.«

Foranstående oplysninger er hentet fra det meget fint udførte lille skrift i to bind, som Randers Rebslåeri har udsendt i anledning af rebslåeriets 125 års jubilæum. Det ene bind er en faksimile-udgave af den oprindelige håndskrevne vedtægt fra 1609, og det andet bind er en oversættelse til læseligt dansk samt en række kommentarer. Tilrettelæggelsen og kommentarerne er sket ved dr. phil. *John Kousgaard Sørensen*, København, og dr. jur. *Poul Meyer*, Århus. Trykket er til megen ære for Elmenhoff & Sønns Bogtrykkeri (Randers Amts Avis).

Det er en kostbar gave, Randers Rebslåeri med denne udsendelse har givet videre til dansk kulturhistorie.

I få ord — ★

Skovrider *A. Mørch Sørensen* har efter ansøgning på grund af alder fået bevilget afsked fra Det danske Hedeselskab som skovrider for Birkebæk distrikt. Skovrideren bliver 67 år i februar og fratræder sin stilling 1. marts 1966.

*

Forstassistent *K. Boldrup*, Stoholm, har efter ansøgning på grund af alder fået bevilget sin afsked fra Hedeselskabet med virkning fra 1. oktober.

*

De samvirkende plantningsforeningers årsmøde

i Vejle formede sig også i år, som traditionen har været i mange år med for-
manden, gdr. *Johs. Callø*, Bevtoft, som en fortrinlig leder af en sammenkomst, der gav et godt udbytte til de par hundrede mennesker, der deltog.

Der blev udtalt mindeord om *Hans Jensen*, Tornumgaard, *C. F. Lassen*, Fre-
derikssund, *Chr. Pedersen*, Løgstrup, og *Hakon Sørensen*, Hornum.

Efter den andet steds gengivne beretning af afdelingschef *B. Steenstrup* udspandt sig en livlig diskussion, der beskæftigede sig med de problemer, der var rejst i afdelingschefens indlæg. De nye tanker fik tilslutning, og det blev af forskellige talere fremhævet, at det var den faglige, underbyggede viden, der

måtte være baggrund for det fortsatte arbejde for læplantning, ligesom det også måtte være baggrunden for at bevare, eventuelt få udvidet støtten til det for landbruget livsvigtige arbejde. Læplantningen kan ikke undværes, hegnene må fornyes og vedligeholdes, mange steder udvides i kollektivt samarbejde, og det skal ikke gøres som en tvangsforanstaltning, men i frivilligt samarbejde som hidtil. En taler opkastede den mulighed, at alle læhegn og småplantninger en dag forsvandt i Vejle Vesteregn, og tegnede i tilslutning hertil et billede af, hvor travlt en da siddende landbrugsminister ville få med at skaffe penge til at retablere det hele igen.

I år fik ægteparret *Gilda Kristiane og Søren Nielsen*, Broensgaard, Øster Rendbæk, indstillet af Aabybro Plantningsforening, sølvbægeret, og skovrider S. Larsen, Tolne, Vendsyssel, talte for dem. Dernæst fik ægteparret *Ingrid og Niels Bondgaard*, Ellinggaard, Funder, indstillet af Silkeborg Plantningsforening, sølvbægeret. For dem talte skovrider S. Grosen, Hørbylunde. Endelig fik gdr. *Kr. Nygaard Hansen*, Mejrup, tildelt Krøiers legat, og han blev hyldet i en tale af inspektør Holger Jensen, Holstebro. Der var kraftigt bifald fra forsamlingen til dem alle.

Til bestyrelsen genvalgtes skovejer *P. M. Pedersen*, Kolind, og til ny revisor i stedet for afdøde Kr. Pedersen fra Viborg-afdelingen valgtes *Harald Overgaard* fra Silkeborg Plantningsforening.

*

Hedeselskabets æresmedlemmer

I Hedeselskabets annaler er det meget svært at finde egentlige æresmedlemmer. Den første, der er valgt i overensstemmelse med, at det ved vedtægtsændringen i 1960 blev vedtægtsmæssigt fastsat, at der kunne udnævnes et æresmedlem af Hedeselskabet, er som nævnt i referatet fra Hedeselskabets årsmøde fhv. folketingsmand *Laust Nørskov*, der i forvejen var æresmedlem af Hedebuget og af De samvirkende Plantningsforeninger.

Man skal helt tilbage til 1948, da afdøde kammerherre *A. Mourier-Petersen*, Rugaard, nedlagde hvervet som repræsentantskabets formand. Det noteres da i selskabets protokoller, at den afgående formand på forslag af Chr. D. Lüttichau med akklamation blev valgt til æresmedlem.

Det er muligt, at der også tidligere har været ét eller flere æresmedlemmer, men man skal i så fald meget langt tilbage. I perioden mellem 1916—1948 opnåede f. eks. hverken I. C. Christensen, kammerherre Juel, eller provst Thyssen at blive æresmedlemmer trods disse mænds meget store indsats for Hedeselskabet.

I Nyrops store jubilæumsværk fra 1916 om Hedeselskabets første 50 år omtales der heller ingen æresmedlemmer, skønt man kunne vente, at f. eks. mænd som H. Pontoppidan, kammerherre Bech og Holger Petersen ville have været emner.

Der vil nu blive foretaget en nøjere undersøgelse for at få fastslået, om der overhovedet har været andre æresmedlemmer end de to forannævnte.

*

I anledning af *A. G. Madsens boghandels 100-års jubilæum* i Tarm har boghandelen optrykt og udsendt »Historiske efterretninger om Lønborg og Egvad Sogne«, som historikerne *Oluf Nielsen* og *Palle Fløe* udsendte i 1878 med den samme boghandel i Tarm som forlægger.

Det interessante lille skrift beretter bl. a. om broforholdene gennem tiderne mellem Tarm og Skjern og om de stridigheder, der har været om brobygning og bropenge. Der fremdrages tillige en hel del enkeltheder om egnen i gamle dage.

*

Skjernåen trækker turister

En større gruppe af landbrugsstuderende omfattende studerende fra de skandinaviske lande og en lang række andre europæiske lande besøgte den 3. september Skjernå-området for at se de resultater, der hidtil er nået med hensyn til regulering af Skjernå og afvandingen af de store engarealer.

Efter at et par af broerne i den østlige del i sommerens løb er blevet fuldført, således at det er muligt at komme ud i de tidligere helt vejløse enge, er det store arbejde blevet et trækplaster for turister og navnlig for de landøkonomiske foreningers udflugter. Det anslås løseligt, at der i sommer har været mellem 10.000 og 15.000 interesserede på besøg. Dette giver en antydning af, hvor enormt besøgstallet kan ventes at stige, så snart hele det nye vejnet er gennemført.

*

Aalbæk Klitplantage under klitvæsenet vil blive udvidet med 43,3 ha, der er tilkøbt fra Gaardbogaard. Tidligere er der fra samme gaard tilkøbt en halv snes ha, og Aalbæk Klitplantage omfatter derefter ialt 730 ha. De 43,3 ha er betalt med 72,500 kr.

*

Læplantning i Norge

Det norske tidsskrift »Ny Jord« har udsendt et specialnummer om læplantning. Det er en naturlig videreførelse af den stærkt voksende interesse i Norge for læplantning i de vindudsatte egne. I 1955 blev *Bjarne Frøystad* udnævnt som statskonsulent i læplantning, og dermed kom der system i arbejdet. Hæftet markerer 10-års perioden og giver i øvrigt en oversigt over, hvad der er udrettet med anlæg af forsøgs- og demonstrationsplantninger navnlig på selskabet Ny Jords forsøgsgårde, således at man giver en omtale af grundlaget for videreudbygning af læplantningen. Det er hensigten, at der yderligere skal udsendes et specialnummer med bl. a. omtale af forsøgsresultaterne.

I hæftet, som indledes med en artikel af den danske lækonsulent *Frode Olesen* om »Læplantning i Danmark« fremhæves det, at man i Norge har høstet stor nytte af erfaringer hentet i Danmark, selv om man ikke direkte kan slutte, at de samme erfaringer også vil dække, hvad der står for at skulle udføres i Norge. Det gælder navnlig plantevalg, plantemåder og gødskning, og det har vist sig, at der er helt egne problemer for arbejdets udførelse i Norges vejr- hårde kyststrøg og særlig i Nord-Norge.

*

På »Skarrildhus«, Dansk Lærerforenings smukke ejendom ved Classonsborg, samledes i dagen 6.—8. september en kreds af ledere og medarbejdere ved Statens Ungdomshjem til kursus.

Som et led i kursus holdt redaktør *Skodshøj*, Viborg, et foredrag om Hedesagen og de ændrede vilkår, landbruget i Jylland havde undergået igennem tiderne, navnlig med henblik på de kår, de unge i landbruget havde levet under og kunne vente som følge af den strukturændring, der sker for tiden. Den følgende dag foretoges en tur til vestjyske egne, hvor forandringen kunne demonstreres, og interessen blandt deltagerne var så stærk, at et meget stort antal blev medlemmer af Hedeselskabet for også direkte at støtte selskabets arbejde.

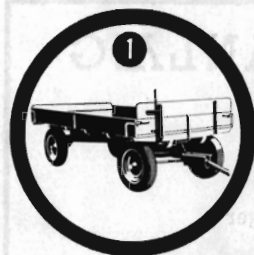
*

Juletræer i drænrør

I disse dage er opkøbet af juletræer begyndt, tyske og italienske handlende har vist sig, og de gamle københavnske forbindelser har forlængst sikret sig, hvad de i år mener at få brug for fra de jyske hedeplantager.

En opkøber fra en by, vi skal ikke sige hvor, fortalte forleden, hvordan han i fjor havde klaret sig fint i konkurrencen. I en mark gravede han godt skjulte drænrør ned med passende afstand, og i hver af dem placerede han et juletræ, solidt forankret i drænrøret. En annonce i de lokale aviser fortalte om, at her kunne børn og voksne selv få lov at fælde deres eget juletræ — sav udlåntes, økse måtte ikke bruges.

Kunderne strømmede til — og hver aften groede, mirakuløst nok, et nyt juletræ op, hvor de i dagens løb fældede havde stået. Forretningen var ekstra god, fortalte handelsmanden — han fik endda betaling for lån af saven.

Når Hem er ude, er fortjenesten hjemme.

- 1 3-tonns vogn — godk. til erhvervskørsel.
- 2 Hem vogne lev. i str. fra 2-tonns lasteevne.
- 3 Universalvogn monteret som staldgødningsspreder.
- 4 Universalvogn med elevator for sideaffæsning.
- 5 Hem ståltransportør.

Den er rigtig!

DEN ER FRA

Zinck GODT-HAAB

HUSK

at melde flytning til postvæsenet

Kjellerup Betonvarefabrik ved J. T. Birk

Telefon Kjellerup 45 Efter kl. 17: Telefon Rødkjærbro 14

Fører kun Δ mærkede varer

Alle arter betonvarer til afvanding og kloak fores. Forlang tilbud

FRØCONTORET
KOLDING

Telf. 4344

FRØAVL
FRØHANDEL

Røde drænrør

fra 2"—12" haves altid på lager

Forlang tilbud

„SOFIENLUND”
TEGLVÆRK

Telefon Ulstrup (0621) 10

PALUDANS
Planteskole A/S
KLARSKOV

Skovplanter, allétræer,
hæk- og hegnsplanter
Forlang prislister

Telf. Klarskov (03 782) 9

AALBORG
AKVAVIT.

VANDINGSANLÆG

Ønsker De?

- ★ Gennemført kvalitet
- ★ Lette og stærke rør
- ★ De hurtige og robuste koblinger
- ★ Sprinklere, der vander jævnt
- ★ Sagkyndig og reel projektering
- ★ Anlæg, hvortil reservedele hurtigt kan skaffes,
- ★ fordi det er dansk arbejde —

*Henvend Dem
om brochure
og tilbud*

DANSK VANDINGS INDUSTRI

Snoghøj pr. Fredericia tlf. (059) 51111 Eritsø 211

Stenvad Cementstøberi

Telf. (063) Stenvad 6
Arnold Westmark

Alle Δ mærkede rør føres
ALTID LEVERINGSDYGTIG

Frøavlscenret

HUNSBALLE

Telf. Holstebro (0741) 533
Frøavl og frøhandel

A/S Skive

Grundlagt 1896
Markfrøkontor
Telefon Skive (0751) 91
FRØAVL FRØHANDEL

PETERSEN & PEDERSEN

VIBORG

Telefon 195 og 1325

Alt i elektricitet

A/S Plantningselskabet

Steen Blicher

afholder ordinær gene-
ralforsamling torsdag d.
30. september 1965 kl.
15.00 på formandens kon-
tor, Sct. Annæ Plads 26,
København.

Dagsorden efter lovene.

Bestyrelsen.

ALT I CEMENT

VARER

Vi kan levere rør i alle
gængse størrelser efter
ingeniør. normer.
Hurtig levering — reel
betjening.

TJÆREBORG
CEMENTSTØBERI

• Telefon 21 •

Herning Hede- &
Diskontobank

10.30—12.30, 14.30—17.00
Telefon (0711) 5 - 273 - 720

Skive Cementstøberi

Knud Østergaard
Telefon (0751) 921

NORMRØR

med garantimærket Δ
Imprægnering Brøndrør

A/S Plantningselskabet

Sønderjylland

afholder ordinær gene-
ralforsamling mandag d.
27. september 1965 kl.
11.30 på Hotel »Løgum-
kloster«, Løgumkloster.

Dagsorden efter lovene.

Bestyrelsen.

Midtjyske Teglværkers Salgskontor s. m. b. a.

Alle størrelser i drænrør leveres
Telefon Viborg 1330

C L O C

ANVEND TØRVESTRØELSE VED DRÆNING . . .

På jorder med flintsandet undergrund kan en tilsanding af drænrørene forebygges ved anbringelse af et lag tørvestrøelse (»hundekød«) omkring stødfugerne. Spørg Hedeselskabet.

3/8 HERNING MOTORCOMPAGNI

AUTORISERET

FORHANDLER

Telefon 642 - 643 - 649

AUTOMOBILER og TRAKTORER

Afdeling i Brande: Telefon 642 — Afdeling i Silkeborg: Telefon 3053

TIL AFLØBSLEDNINGER:

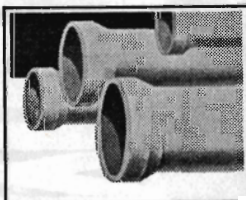
CENTRIFUGAL-STØBTE BETON-RØR

med gummiringssamlinger

Fuldstændigt tætte.
Stor styrke.
Ringe tryktab.
Hurtig lægning.

en god forbindelse

HØJGAARD & SCHULTZ A/S

EWALDSGADE 9, KØBENHAVN N, TLF. (01) 39 32 11

RESENBRO CEMENT- STØBERI

v/ ingeniør C. G. Madsen

Telefon 34

Prima Betonrør
efter Dansk Ingeniørforenings
normer.

Mrk. \triangle alle gangbare di-
mensioner fra 10-80 cm så-
vel med som uden muffe.

LOMBORGS PLANTESKOLE
GRANHØJ v. AALBORG

TLF. 2 01 01

TLF. 3 40 40

Stort, farveillustreret
katalog
sendes gratis
på forlangende

Røde drænrør

D. S. nr. 403, syrefast kvalitet

Fredenshøj Teglværk

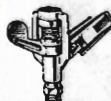
Aabenraa Telefon (046) 22127

J. C. Halvorsen & Sønner

Kroghsgades Cementstøberi

Kontos: Nordborggade 57,
Aarhus telefon 4 39 99

Fabrik: Lystrupvej 60, Risskov
telefon 7 73 19

Markvan- dingsanlæg

fra Gudenås Fabriker, Silkeborg, Virklund
Brochure og prisliste sendes gerne

AEROLIT
DANSK SIKKERHEDSPRÆNGSTOF

MASSEY-FERGUSON

NYT

30%
ekstra
løfte-effekt

MULTI-
LIFT

De nye Massey-Ferguson traktorer har alle MULTI-LIFT! - Dette nye system omfatter positionskontrol, reaktionskontrol, dybdekontrol og belastningskontrol - en nyhed, der har gjort det umulige muligt: At forbedre det berømte Ferguson-system! Men der er mange andre nyheder... Fremtidsbevidst formgivning, bedre komfort og masser af nyt udstyr. Ja, Massey-Ferguson med Multi-Lift og Multi-Power er simpelthen - mange-fold bedre!

MODEL 135

MODEL 165

MODEL 175

3-cyl. 46 hk M-F Perkins diesel-motor med direkte indsprøjtning. 12 frem- og 4 bakgear med Multi-Power. - Fås også til benzin.

4-cyl. 59 hk M-F Perkins diesel-motor med direkte indsprøjtning. Med Multi-Power 12 frem- og 4 bakgear.

4-cyl. 67 hk M-F Perkins diesel-motor med direkte indsprøjtning. Med Multi-Power 12 frem- og 4 bakgear.

-altid først med det nye!
Først med MULTI-POWER
-nu også først med MULTI-LIFT!

